

Wyrok z dnia 8 maja 2003 r.

III SZ 1/02

Uregulowanie wymagań, jakie powinni spełniać kandydaci na aplikantów komorniczych, nie mieści się w kompetencjach Krajowej Rady Komorniczej wymienionych w art. 85 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.).

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Andrzej Wróbel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 maja 2003 r. sprawy o uchylenie uchwały Krajowej Rady Komorniczej z dnia 26 czerwca 2001 r. [...] w części dotyczącej § 1 ust. 3, § 5, § 10, § 12 pkt 4 - Regulaminu aplikacji komorniczej oraz ramowego programu zajęć seminaryjnych aplikantów komorniczych, na skutek skargi Ministra Sprawiedliwości.

1. u c h y l i ł uchwałę Krajowej Rady Komorniczej z dnia 26 czerwca 2001 r. [...] w części dotyczącej § 1 ust. 3, § 5 i § 10 - Regulaminu aplikacji komorniczej oraz ramowego programu zajęć seminaryjnych aplikantów komorniczych,
2. o d d a l i ł skargę w pozostałej części.

U z a s a d n i e n i e

Krajowa Rada Komornicza w § 1 uchwały [...] z 26 czerwca 2000 r. w sprawie regulaminu aplikacji komorniczej oraz ramowego programu zajęć seminaryjnych aplikantów komorniczych zatwierdziła regulamin aplikacji komorniczej, stanowiący załącznik do tejże uchwały i przyjęła go jako obowiązujący we wszystkich izbach komorniczych. Zgodnie z przepisem § 1 ust. 3 Regulaminu, o zatrudnienie w charakterze aplikanta można się ubiegać dopiero po przepracowaniu w kancelarii komornika w innym charakterze przynajmniej sześć miesięcy. Z kolei przepis § 5 Regulaminu stanowi, że aplikant lub komornik uiszcza na rachunek rady izby komorniczej w terminie do 31 sierpnia danego roku szkolenia, należność za roczne szkolenie w kwocie

trzykrotnej kwoty bazowej obowiązującej w danym roku. Według przepisu § 10 regulaminu, aplikacja ustaje w razie rozwiązania umowy o pracę z aplikantem, zgodnie z prawem pracy. Przepis § 11 ust. 2 regulaminu przewiduje, że rada izby komorniczej może również cofnąć zgodę na zatrudnienie aplikanta, jeżeli stwierdzi jego nieprzydatność do wykonywania zawodu komornika sądowego. Stosownie do treści przepisu § 12 ust. 4 regulaminu, od uchwały rady izby komorniczej przysługuje odwołanie do Krajowej Rady Komorniczej w terminie 14 dni od jej doręczenia z uzasadnieniem.

Minister Sprawiedliwości działając na podstawie art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882 ze zm.) wniósł o uchylenie jako sprzecznej z prawem powyższej uchwały Krajowej Rady Komorniczej w części dotyczącej § 1 ust. 3, § 5, § 10, § 12 pkt 4. W ocenie Ministra Sprawiedliwości przepis § 1 ust. 3 regulaminu narusza przepisy art. 29 ust. 1 pkt 1 - 3 w związku z art. 10 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, które określają jednoznacznie warunki jakie powinien spełniać aplikant. Ustawa nie zawiera upoważnienia dla Krajowej Rady Komorniczej do stawiania dodatkowych wymogów aplikantom i kandydatom na aplikantów.

Minister Sprawiedliwości jest zdania, że przepis § 5 regulaminu nakładający na aplikanta obowiązek uiszczenia na rachunek rady izby komorniczej należności za roczne szkolenie w kwocie trzykrotnej kwoty bazowej obowiązującej w danym roku, narusza przepisy art. 29 ust. 3, art. 31 ust. 3 oraz art. 85 ust. 1 pkt 8 ustawy. Przepis art. 29 ust. 3 ustawy nakłada na komorników obowiązek zatrudnienia co najmniej jednego aplikanta komorniczego w okresie 5 lat, nie przewidując przy tym obowiązku ponoszenia opłat za szkolenie przez aplikantów. W przepisie art. 31 ust. 3 ustawa dopuszcza jedynie możliwość partycypowania przez aplikanta w kosztach egzaminu. Krajowa Rada Komornicza według przepisu art. 85 ust. 1 pkt 8 ma kompetencję do ustalania wysokości składek miesięcznych na potrzeby samorządu komorniczego. Brak jest upoważnienia dla tego organu do ustanawiania obowiązku uiszczania opłat za szkolenie.

Według Ministra Sprawiedliwości, przepis § 10 regulaminu przyznający komornikowi prawo rozwiązywania umowy z aplikantem zgodnie z prawem pracy, jest sprzeczny z art. 29 ustawy, który stanowi, że aplikant jest zatrudniony przez komornika za zgodą rady izby komorniczej. Przy takim uregulowaniu nawiązania umowy o pracę, jej rozwiązanie powinno nastąpić również za zgodą tego organu, który mając wpływ na nawiązanie umowy z mocy prawa powinien współdecydować o jej rozwią-

zaniu, zwłaszcza że do obowiązków rady izby komorniczej należy organizowanie szkolenia aplikantów komorniczych (art. 93 ust. 1 pkt 7 ustawy).

Minister Sprawiedliwości wskazał, że § 12 pkt 4 i 3 regulaminu stwarzają możliwość odwołania od uchwał Rady Izby Komorniczej o dopuszczeniu aplikanta do egzaminu komorniczego nie precyzując, czy aplikantowi przysługuje prawo do złożenia odwołania od uchwały negatywnej. Z kolei § 12 ust. 3 regulaminu przewiduje podjęcie uchwały o dopuszczeniu aplikanta do egzaminu, a nie przewiduje podjęcia uchwały odmawiającej dopuszczenia aplikanta do egzaminu. Takie unormowanie narusza przepis art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który gwarantuje prawo odwołania się strony do instancji wyższej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga ma usprawiedliwione podstawy. Trafny jest zarzut naruszenia zaskarżoną uchwałą przepisów art. 29 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 1-3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji. Przepisy te określają wymagania, jakim powinien odpowiadać aplikant komorniczy, a zatem ustalają kryteria kwalifikacyjne dla osób ubiegających się o przyjęcie na aplikację komorniczą. Według tych przepisów aplikantem notarialnym może być osoba, która: 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich, 2) jest nieskazitelnego charakteru, 3) ukończyła wyższe studia prawnicze lub administracyjne. Z brzmienia tych przepisów jednoznacznie wynika, że katalog powyższych kryteriów kwalifikacyjnych jest katalogiem zamkniętym.

Pozostaje do rozważenia, czy ustawa upoważnia organy samorządu komorniczego do określania innych niż wymienione wyżej kryteriów kwalifikacyjnych dla kandydatów na aplikację komorniczą. Trafnie podkreśla Minister Sprawiedliwości, że ustawa nie zawiera upoważnienia dla Krajowej Rady Komorniczej do stawiania dodatkowych wymagań kandydatom na aplikantów komorniczych, w szczególności takiego upoważnienia nie zawiera przepis art. 85 ust. 1 ustawy określający zakres działania Krajowej Rady Komorniczej. Wymaga podkreślenia, że art. 85 ust. 1 pkt 6 ustawy upoważnia Krajową Radę Komorniczą jedynie do wyrażania opinii w sprawach aplikacji komorniczej, co wyklucza - zdaniem Sądu Najwyższego - podejmowanie przez Krajową Radę Komorniczą jakichkolwiek aktów prawnych, innych niż opinia, w przedmiocie aplikacji komorniczej. Niedopuszczalne jest w szczególności,

jak w niniejszej sprawie, określanie w drodze uchwały Krajowej Rady Komorniczej dodatkowych kryteriów kwalifikacyjnych dla kandydatów na aplikantów komorniczych. Wymaganie określone zaskarżoną uchwałą, że o zatrudnienie w charakterze aplikanta można się ubiegać dopiero po przepracowaniu w kancelarii komornika w innym charakterze przynajmniej sześć miesięcy, nie ma oparcia w żadnym przepisie ustawy.

Uregulowanie uchwałą wymagań, jakie powinni spełniać kandydaci na aplikantów komorniczych, nie mieści się w kompetencjach Krajowej Rady Komorniczej wymienionych w art. 85 ustawy nawet przy założeniu, że nie jest to wyliczenie wyczerpujące, na co wskazuje użyte w tym przepisie określenie: „w szczególności.” Inna interpretacja tego przepisu byłaby sprzeczna zarówno z postanowieniami art. 65 ust. 1 w związku z art. 8 ust. 1 oraz art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483), jak i z art. 6 ratyfikowanego przez Rzeczpospolitą Polską Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych Społecznych i Kulturalnych (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169). Skoro bowiem wszelkie warunki realizacji prawa do pracy oraz wyjątki w tym zakresie muszą być określone w ustawie (art. 31 ust. 3 oraz art. 65 ust. 1 Konstytucji RP), to należy stanąć na stanowisku, że dotyczy to również warunków, jakie muszą być spełnione w celu przyjęcia na aplikację komorniczą.

Trafny jest zarzut Ministra Sprawiedliwości, że przepis § 5 regulaminu nakładający na aplikanta obowiązek uiszczenia na rachunek rady izby komorniczej należności za roczne szkolenie w kwocie trzykrotnej kwoty bazowej obowiązującej w danym roku, narusza przepisy art. 31 ust. 3 ustawy, który stanowi, że koszty przeprowadzenia egzaminu komorniczego ponosi Krajowa Rada Komornicza i egzaminowany. Z przepisu tego wynika, że obowiązek ponoszenia kosztów przeprowadzenia egzaminu komorniczego spoczywa na aplikancie komorniczym składającym egzamin komorniczy i na Krajowej Radzie Komorniczej, przy czym ustawa nie wskazuje kryteriów, według których ma nastąpić rozkład tych kosztów między nimi, ani też podmiotu uprawnionego do określenia, w jakiej części koszty te są ponoszone przez egzaminowanego a w jakiej przez Krajową Radę Komorniczą. Przepis powyższy zobowiązuje zatem aplikanta komorniczego do uiszczenia opłaty za egzamin w wysokości odpowiadającej części kosztów przeprowadzenia egzaminu komorniczego. Przepis ten nie stanowi natomiast podstawy prawnej nałożenia na aplikanta komorniczego obowiązku zapłaty należności za roczne szkolenie prowadzone w ramach aplikacji

komorniczej. Trafny jest również pogląd Ministra Sprawiedliwości, że także przepis art. 85 ust. 1 ustawy nie upoważnia Krajowej Rady Komorniczej do nałożenia na aplikantów komorniczych obowiązku uiszczenia na rachunek rady izby komorniczej należności za roczne szkolenie.

Trafny jest zarzut Ministra Sprawiedliwości, że przepis § 10 regulaminu przyznający komornikowi prawo rozwiązywania umowy z aplikantem zgodnie z prawem pracy, jest sprzeczny z art. 29 ust. 2 ustawy, który stanowi, że aplikant jest zatrudniony przez komornika za zgodą rady izby komorniczej. Zgoda rady izby komorniczej na rozwiązanie umowy o pracę z aplikantem, mimo że niewyrażona wprost w przepisach ustawy, jest uzasadniona celem aplikacji komorniczej, jakim jest - zgodnie z art. 30 ust. 1 ustawy - zapoznanie aplikanta komorniczego z całokształtem pracy komornika oraz ustawowym zadaniem rady, jakim jest należące do jej zakresu działania organizowanie szkolenia aplikantów komorniczych (art. 93 ust. 1 pkt 7 ustawy).

Biorąc powyższe pod rozwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====